

SØDAL ejere efter ca. 1575

1500 tallet

Christoffer Parsberg, født på Sølvborg slot i Blekinge 25.7.1555 som søn af Werner Parsbjerg. Han er den først kendte ejer af Sødal, og han døde i 1600 på Sødal. Parsbjerg adelsslægten uddøde i mandslinien i 1730.

1600 – 1641

Efter Christoffer Parsbergs død ejedes Sødal af hans enke, Dorte Olufsdatter Munk frem til hendes død i 1641.

1641 – 1663

Efter Dorte Olufsdatter Munks død blev Sødal overtaget af sønnen Verner Parsberg. I hans tid var der 16 tdr. hartkorn på Sødal.

1663 - 1675

Ellen Parsberg, en niece til Verner Parsberg, var gift med Ebbe Gyldenstjerne, som med dette ægteskab blev ejer af Sødal. Han havde også Vosnægård på Djursland og Palstrup ved Rødkærbro. Endvidere var han hofjunker, amtmand for Hald amt og stiftamtmand. Han overtog Sødal i 1663. Verner Parsbjerg døde i 1665.

1675 - 1683

Ebbe Gyldenstjerne solgte i 1675 Sødal med underliggende fæstegods på 17 gårde og boelssteder samt 10 husmandssteder, i alt ca. 800 tdr. land, til forpagter Jens Simonsen. Han var gift med den adelige Birgitte Bille. En borgerlig født måtte dengang ikke uden kongelig tilladelse eje en adelig sædegård, men kong Christian 5. gav efter ansøgning i dette tilfælde tilladelse i et såkaldt „klemmebrev” (et offentligt tilgængeligt brev).

1683 – 1707

Jens Simonsen døde i 1683, og Birgitte Bille giftede sig med Ove Jensen Mangor, som fik skødet på Sødal. Det er ikke lykkedes at finde nærmere oplysninger om Ove Jensen Mangor.

1707 – 1708

Sødal blev i 1707 solgt til justitsråd Henrik Bille på Mejlgård på Norddjursland. Der er formentlig slægtsskab med førnævnte Birgitte Bille, men det er ikke lykkedes at opklare karakteren af dette slægtsskab. I 1707 var der 17 tdr. hartkorn på Sødal, 27 tdr. hartkorn tiender og 214 tdr. hartkorn på fæstegårde. (Tiender: det areal, der skal betales kirkeskat af).

1708 – 1711

I denne periode ejedes Sødal af boet efter Henrik Bille, der døde 1708.

1711 – 1722

Sødal blev i 1711 solgt til assessor Bent Winther og hans søn, Niels Bentsen Winther. Det er ikke lykkedes at finde nærmere oplysninger om disse.

1722 - 1729

Niels Winther pantsatte i 1722 Sødal til Anders Kjærulff på Bjørnsholm (Vitskøl kloster ved Løgstør) for 12.000 rigsdaler, hvorefter Anders Kjærulff fik skøde på Sødal i 1729. Selve hovedgården havde på dette tidspunkt 19 tdr. hartkorn, og dertil kom 26 tdr. hartkorn tiender og 220 tdr. fæstegods. I 1728 blev enkemanden Anders Kjærulff gift med Margrethe Dorothea Braes. Anders Kjærulff ejede flere gårde: Ørndrup på Mors (1699-1728), Mølgård ved Haubro (1717-1735), Holmgård ved Skals (1731-1735) og øen Fur (1725-1740). Købet af Fur omfattede hele øen på nær kirke, præstegård og degnebolig, og der var godt 160 tdr. hartkorn. På Fur byggede Anders Kjærulff en skole i Hvirp, og Margrethe Dorothea Braes stiftede en række legater til skolen og til 4 fattige på øen.

Foranlediget af ægteskabet med Margrethe Dorothea Braes blev ejendommen Bjørnsholm i 1728 overdraget til Anders Kjærulffs søn af første ægteskab, Søren Kjærulff og Ørndrup blev overdraget til Sørens broder, Severin Kjærulff.

1729 - 1735

1735 døde Anders Kjærulff, og Margrethe Dorothea Braes var enearving til Sødal og Fur. Hun forpagtede Sødal ud til forpagteren på Holmgård i Skals, Diderik Iversen, efter sigende på meget rimelige vilkår. Så rimelige, at Margrethe Dorotheas far, Diderik Christian Braes, søgte at få forpagtningsaftalen ændret ad rettens vej. Sagen gik helt til Højesteret, men Diderik Christian Braes tabte sagen. Diderik Christian Braes var borgmester i Kalundborg og ejede godset Kokkedal i Hanherred i årene 1691-1748.

Mølgård ved Haubro blev efter Anders Kjærulffs død overdraget til barnebarnet Andrea Kirstine Kjærulff, gift Hjelmstjerne, og Holmgård i Skals blev ligeledes overdraget til hende.

1735 – 1740

I 1740 døde Margrethe Dorothea Braes. Hun havde været meget aktiv i hendes Sødal tid med køb af kirkerne i Rødding, Løvel og Pederstrup i 1738, opførelse af skoler i Rødding og Løvel, og oprettelse af flere legater. Efter Margrethes død overgik ejerskabet til Sødal, de 3 kirker og øen Fur til hendes far, Didrik Christian Braes.

1740 – 1748

Margrethe Dorotheas far, Diderik Christian Braes, døde i 1748, og hans søn, Peter Enevold Braes, overtog Sødal, de 3 kirker og øen Fur. Selve hovedgården havde på dette tidspunkt 19 tdr. hartkorn, 59 tdr. hartkorn tiender og 219 tdr. fæstegods. Far og søn blev i øvrigt adlet i 1724. Den 17.3.1747 blev enkemanden Didrik Iversen gift med Anne Cathrine Friisenberg. Det er et flot efternavn, men hun er ikke adelig. Hun er præstedatter, og de blev gift på herregården Stenalt ved Randers fjord. Dette par stiftede også en række legater.

1749 – 1764

Ovennævnte Didrik Iversen overtog Sødal i 1749 med fæstegods og kirker for 9.000 rigsdaler og 50 speciedukater. (Dalager: 9.000 speciedalere svarende til 18.000 rigsdaler) Didrik Iversen døde i 1764, og Anne Cathrine Friisenberg overtog ejendommen.

1764 – 1766

Anne Cathrine Friisenberg døde i 1766, og hendes brodersøn, Andreas Friisenberg overtog Sødal og de 3 kirker.

1766 – 1780

Ved en auktion i 1780 overtog Andreas Friisenbergs broder Henrik Erichsen Friisenberg Sødal med fæstegods og kirker m.m. for 25.600 rigsdaler. Peder Enevold Braes solgte øen Fur.

1780 – 1810

I 1798 blev Henrik Friisenberg gift med bondepigen Anne Elisabeth Lauridsdatter Sundstrup. Henrik Friisenberg døde i 1810.

1810 – 1813

I denne periode forestår Anne Elisabeth Lauridsdatter Sundstrup Friisenberg driften af Sødal. Landets økonomi overbelastes som følge af især den kostbare deltagelse i Napoleonskrigene, hvilket, hvilket resulterer i statsbankerotten 1813.

1813 – 1817

I 1813 giftede Anne Elisabeth Lauridsdatter Sundstrup Friisenberg sig med Christian Tolstrup, ejer af Hald Hovedgård. Men han døde i 1817 og hun blev nu enke for anden gang.

1817 – 1818

Boet efter Christian Tolstrup forestår driften af Sødal.

1818 – 1824

Fire personer gik 1818 sammen om at købe Sødal med fæstegods og kirker af Christian Tolstrups bo. Prisen var 60.100 rigsdaler. De 4 personer var: Peter Herschend, Herschendgave gods, Fruering, Asmus Pape, Sejlgård, Funder og J.E.Rosborg og C. Tolstrup, Hald Hovedgård.

1824 – 1826

I 1824 købte Anne Elisabeth Lauridsdatter Sundstrup Tolstrup Sødal tilbage. Efter tilbagekøbet solgte hun 53 fæstegårde og ejendomme fortrinsvis i Løvel og Pederstrup, m.v.. Med salget af de 53 ejendomme var genkøbet af Sødal finansieret.

1826 – 1841

Rasmus Bay købte Sødal med kirker for 6.500 rigsdaler i 1826. Han titulerede sig som proprietær. Efter Sødalperioden havde han Viskum Hovedgård 1841 – 1844. Han var med i det første sogneforstanderskab for Rødding-Løvel-Pederstrup. Sogneforstanderskaberne blev oprettet i 1841 og var en forløber for sognerådene, der blev oprettet i 1867. Han var medlem af den nørrejydske Stænderforsamling i perioden 1841 – 1847.

1841 – 1847

Exam. jur. Johan Jakob Bjerregård senior til Herningholm købte Sødal med kirker for 30.000 rigsdaler i 1841.

1847 – 1860

Han solgte i 1847 Sødal sammen med Rødding – Løvel – Pederstrup kirker for 45.000 rigsdaler til Martin Ludvig Kall fra Borsholmgård i Tikøb.

1860 – 1865

Martin Ludvig Kall fik økonomiske problemer, og Staten overtog som ufyldstgjort panthaver Sødal med kirker i 1860. Gården var i 1860 meget forsømt, og hovedbygningen brændte 1860. For at få rettet op dette blev Sødal forpagtet ud til godsejer og exam. jur Hans Christian Pape. Forpagtningsafgiften bestod i, at Pape skulle opføre en ny hovedbygning og bringe Sødal i salgbar stand. Begge dele lykkedes.

Hans Christian Pape var ejer af og forpagter flere godser i Vendsyssel, og var ved siden af dette politisk engageret. Han var således medlem af den grundlovgivende rigsforsamling, og var senere i en kort periode medlem af Folketinget valgt som konservativt medlem.

1866 – 1919

Sødal blev i 1866 overtaget af løjtnant, kammerjunker og lensgreve Paul Ludvig Petersdorff. Prisen var 60.050 rigsdaler. Han kom fra grevskabet Roepstorff med hovedsæde på det nuværende Egebjerggård på Fyn. Petersdorff døde 9.7.1919. Lensgrevetitlen arvede han, da han i 1916 arvede Egebjerggård.

1919 – 1921

Sødal blev efter Paul Ludvig Petersdorffs død solgt til dir. Henry Carlsen, København, for 305.000 kr.. Det samlede areal blev opgjort til ca. 456 ha.

I 1920 frasolgtes arealer i Vammen, Åstrup, Kistrup og Skals, der ikke havde matrikelnumre under Sødal.

I 1920 ansøgte Landbrugsministeriet om tilladelse til at foretage følgende udstykninger af landbrugsjord fra Sødal:

- Matr. nr. 1ax og 1be, Sødal Hgd., til lensgrevinde Louise Emma Augusta Birgitte Ottosdatter Scheel von Plessen, godset Fussingø. Arealet var på 68,4 ha, og prisen var 62.000 kr..
- Matr. nr. 1ay, Sødal Hgd. til gårdejerne Søren Møller og Peder Thorup, Rødding. Arealet var på 59,9 ha, og prisen var 42.600 kr..
- Matr. nr. 1az, Sødal Hgd. til Jørgen Sehested, Broholm, Fyn. Arealet var 40,9 ha (hede), og prisen var på 10.000 kr..
- Matr. nr. 1aæ, Sødal Hgd. til Jørgen Sehested, Broholm, Fyn. Arealet var på 4,1 ha, og prisen kendes ikke.

Disse jorder blev med undtagelse af matr. nr. 1aæ, Sødal Hgd. videresolgt til i alt 15 nyoprettede statshusmandsbrug.

Sødal skov på 182,3 ha blev solgt til Jørgen Sehested, Broholm, Fyn, for 185.000 kr.

1921 – 1926

Den 25.11.1921 overtog dommerfuldmægtig Holger Hansen, Odense, det, der var tilbage af Sødal (matr. nr.1aa og1bd, Sødal Hgd.), nemlig ca. 50 ha samt kommunens 3 kirker. Prisen var 70.000 kr.. Løvel og Pederstrup kirker blev solgt til beboere i sognene og blev senere selvejende.

Den 1.6.1922 overtog den hidtidige bestyrer på Sødal, Marius Madsen, ejendommen samt Rødding kirke. Prisen var 80.000 kr..

Den 7.3.1924 overtog proprietær Harald Beering, Ålborg, Sødal plus Rødding kirke for 66.000 kr..

Den 1.2.1925 overtog sønnen Johs. Beering Sødal plus Rødding kirke, for 95.000 kr..

1927 – 1999

Johs. Beering måtte lade ejendommen inklusive Rødding Kirke gå på tvangsauktion i 1927, og ejendommen blev overtaget af en kreditor, Kreditforeningen af jyske Landejendomsbesiddere. Ejendommen kom på både 1. og 2. auktion, og derefter overtog Anna og Peter Giversen fra Skals ejendommen minus Rødding kirke for 40.000 kr..

I 1964 overtog sønnen Jens Peter Giversen halvdelen af ejendommen for 300.000 kr., og i 1971 overtog han den anden halvdel for 370.000 kr..

Han solgte i 1999 Sødal til Søren Gert Hansen, for 4.850.000 kr..

23.10.18/ys

Kilder:

Bertelsen, John Brinch, Fur museum.

Anetavle for Søren Rasmussen og Maren Kristensen.

Borger og husmandsdatter baner sig vej til Sødal. Ved Jørgen Dalager i Tjele på langs 2014.

Dansk center for herregårdsforskning. Gl Estrup.

Danske Adelslægter

Nettet.

Sødal gennem tiderne. Ved Jette Giversen i Tjele på langs 1998.

Sødal efter 1919 og statshusmandsbrugene på Sødal mark. Ved L. Yding Sørensen Trap Danmark, 3. udgave, 4. bind. 1898-1906.